

את הלוט מעל הסודיות האופפת את יציאת מצרים

שומו היינו במצרים

בעת התקדמות התהלוכה לעבר מיקדש השמש אמוֹן־רע בקרנך, נוצר רה מהומה קלה בשולי החוגגים. קצין מצרי התפרץ במרכבה דו־אופנית אל תוך החמון, במטרה להגיע אל רעמסס ה־

ושועבדו למצרים, ורובן הועתקו ללא בור שה מרשימות פרעונים אחרים, שהתני מת קיברם מנעה מהם לחשוף ברבים עיוות היסטורי זה.

רק לאחרונה הסכים רעמסס להעמיד לרשות הצבא קבוצת שוסו אחת — את הקבוצה בעלת שימלות־הציציות — ל־מלאכת הביצורים, וגם זאת רק לאחר ששובע המלך כי ברת־השוסו למי־גרות־עבודה בפיקוח צבאי, יצליחו להשיג על תנועותיהם ביתר יעילות.

„אמש“ סיפר מנחפרע, „נמלטה קבור צת שוסו נוספת, והפעם מאיזור הדל־תא.“ שינאתו של רעמסס השני לשוסו

שני, פרעה שתי הממלכות, אשר צעד ב־ראש התהלוכה. בלא נקימות־מצפון ניתן להניח, כי שמו של אותו קצין מתפרץ היה מנחפרע. הוא עקף את שורות הספינקסים, והגיע מול שערי המיקדש. שם זינק מן המר־ככה בחמוזה — קודם שבלם כראוי את הסוסים.

בכתפיו פילס לעצמו דרך, כשהוא דור־חק ודוחף באנשים, עד שהבחין בו פרי־עה. רק לפני שעה קלה נודע למנחפרע, כי קבוצת שוסו * נוספת נמלטה, ומפאת חשיבותה של הידיעה נחפו למגוש במרי־עה, והתפרץ בצורה כה בוטה לתוך שירות החוגגים.

אך המלך הקשיש, אשר צעד בראש השיירה, התייחס לפולחן אמוֹן־רע ביר־את־כבוד שונה, ולכן רמו למנחפרע המיר־זע כי ינחה באיפוק, וימתין עד לסיום הטקס. אך למרות התפרצות הכיר־מנחפרע את חשיבותו העליונה של ה־טקס, שאת מחלכו קטע. חיתה זו הגני־גח לכבוד אמוֹן־רע, ראש הפנתיאון.

מיקדש אמוֹן־רע עצמו היה מיבנה רב־רושם. היה זה בניין ענק, שחישקפו הגיע לשני קילומטרים, וסביבו התנשאו חר־מות אדירות שעליהן חרותות שתיארו־לחזות פולחן, יחד עם אירועים מיתר־לוגיים ונצחונות פרעוני מצרים על ה־אסיאתים. נוסף לציורים הצבעוניים הללו הועתקו על הקירות רשימת־ניצ־חונות — שמות של ערים מורדות מי־כנען, אשר הלקו נלכדו על־ידי המלך

* שבט של נודדים אסיאתיים.

בעוד שנה ללא בנאים.

יומיים מאוחר יותר יצאה מישלחת־עונשין קטנה בדריפה אחרי השוסו. ה־חיילים פנו דרומה, אל מידבר סיני, אך לרוע מזלם טישטשו סופות־החול המקור־מיות את עיקבות המורדים.

לאחר שבוע של חיפושים חסר־תוצ־אות, הגיעה המישלחת עד למיקדש אל־תורכיו בסרביט אל־חאדם, בדרום סיני, אך גם בפי הממונה על המיכרות לא היו ידיעות על השוסו.

רק אז שבו למצרים, לדווח על כני־שלו שלוחותם.

אילו היה עורך המיקרא נאמן לתי־

רעמסס השני, הפרעה המשוער של יציאת־מצרים כפי שהצטייר בעיני עמו וכפי שנשתחר בגופו. מימין, פטל רעמסס ממיקדש־הקבורה שלו בקרנך, עשוי מגרניט. הגובה: 194 סנטימטר. בתמונה למעלה: המומיה של רעמסס השני, הנמצאת במוזיאון קאהיר.

הפטל והמומיה

עוד המצרי, ייתכן מאד שכך היה מת־אר את פרשת יציאת־מצרים. אולם הוא בחר בדרך שונה, והערים בכך על־ההיסטוריונים קשיי־מחקר עצומים.

התרברבות ב„פיתרון הסופי“

קשיים כה רבים, עד שתוקרים ידועים ריננו. כי פרשת יציאת־מצרים אינה אלא אגדה חסרת בסיס היסטורי. אך מול השוללים הללו יצא דווקא הוגה־דעות, לא היסטוריון.

ההיגיון אימר שיציאת־מצרים היתה הייבת להתרחש במצריא־ת, טען מרטין בובר בתקופתו. „כי אילו רצו בני־ישראל להבר לעצמם מגילת־יוחסין, היו יכולים

לבחור באבות ממוצא נכבד יותר — שום אומה לא תספד כי מוצאה משבט עבדים, אילולא היה בדבר גרעין של אמת...“ כנגד דיבריה־היגיון הללו לא מצא ה־שוללים מענה, אך העובדות־בשטח חיוקו את טענתם, משום שבחפירות ובתעודות מצריות לא נמצא אפילו ב־ריבנו של רמו דק לפרשת יציאת־מצרים.

המקורות המצריים מספרים מעט מאד על עם ישראל כמובנה הרחב של המילה, אך כבר מימי החיקסוס (1720—1570 לפסה״נ) נתגלו חרפושיות מצריות הנושר־אות שמות עבריים, וכן נזכרו שמות דו־מים ברשימות כיבושים של מלכי מצריים, כגון ברשימה הטרופוגרפית של תחות־מס השלישי (משנת 1468 לפסה״נ), בה מופיע יישוב בשם „יעקב־אל“. קודמות להזכרות אלו רשימות בכתב־יהמארות של פוזנר, המשוייכים למאה הכ׳ או ה־י״ט לפנסה״נ, ובה כתובים את השם „ישראל“ כגון מש(ה). ואברים.

מכל מקום, המצרים הדביקו את השם „ישראל“ לקבוצה אתנית, רק מאות שנים אחרי יציאת־מצרים, במצבת מרנפתח. מ־שנת 1220 לפסה״נ. מרנפתח היה גם ה־ראשון שהתברר, כי שם קץ להימצאות ישראל על־יבדות, פעולה שאחרים כינו מאוחר יותר בשם „הפיתרון הסופי“...

אך למרות היעדר תיעוד מצרי לימי יציאת־מצרים, הבחינו כבר ראשוני ה־חוקרים המודרניים, כי בסיפורי יוסף ומשה קיימים סממנים מצריים חזקים. דוגמה אחת לכך יכולה לשמש הנובילה על סנהאט המצרי, שדימינה לסיפור משה, עד לשיבתו ממדיין, מפתיעה עד מעבר לדימיון מיקרי.

עלילת סנהאט פותחת בקשר מדיני ש־התרחש לאחר מות אמנמחאט הראשון (1961 לפסה״נ). כתוצאה ממרד זה נאלץ סנהאט — פקיד גבוה מהרמון נשות פר־עה — להימלט ממצרים. הוא הגיע לארץ־קדם, בכנען, חי בה כאחד מבני־השבט, ואף נשא לאשה בת המקום והוליד ילדים. ברבות הימים נסלח לסנהאט, והוא הורשה לשוב למצרים.

תנופה חדשה לחקר יציאת מצרים הביא פרופסור רפאל גבעון (59), חבר קיבוץ מישמר־העמק, המישה ימים בשבוע מדיח גבעון את הכלים במיטבח הקיבוץ, וביומיים הנותרים הוא נוסע ל־תל־אביב, ועוסק במחקר אגיפטולוגי — גבעון הוא ראש המגמה המצרית בחוג לארכיאולוגיה של אוניברסיטת תל־אביב.

השוסו

בני־ישראל? *

תוך לימוד התעודות המצריות הקדור־מות גיבש גבעון רעיון מהפכני על יציאת מצרים: התברר לו, כי קבוצה אסיאתית אחת — המכונה על־ידי המצרים בשם שוסו, היא בעלת גורל הדומה לגורלם של בני־ישראל, ובתיעוד עליהם קיים די־מ יון פסחיע לאירועי ספר שמות.

„כמדוע המתמחה באגיפטולוגיה אני יכול לומר, כי סיפור יציאת מצרים יכול היה להתרחש במצריא־ת,“ סיפר גבעון. „אך ודאי הוא, שלא כל בני־ישראל עברו את חווית היציאה ממצרים, ואל המיספ־רים המוטיעים במיקרא אין ליהס חשיבות־מתמטית מודרנית.“

לדבריו: „יציאת־מצרים התרחשה כי־נראה בימי רעמסס השני, שמיליו גם נתג־לה תיעוד של שיעבוד אסיאתים לעבודות־כפיה באיזור הדלתא. אלא שאסיאתים אלה לא יכלו להסתגל לאורח חיי פועל־הבניין, ולקום בוקר־בוקר לשם ההתמת־כרטיס העבודה...“ לכן נמלטו רבים מהם למידבר.“

ליד קנטרה נתגלה יומן קדום, המשוויך לפקיד־גבול מצרי. ביומן מתלונן הפקיד